

Enigma. Mamy nowiny

ZAGINIONY RAPORT KRYPTOLOGÓW

W lipcu 1939 roku na tajnej konferencji wywiadowczej w podwarszawskich Pyrach, polscy kryptolodzy przekazali swoim francuskim i brytyjskim odpowiednikom wiedzę i narzędzia służące do dekrypcji Enigmy. Wiedza ta, w formie raportu opisującego metody dekrypcji, spisanej w języku niemieckim (jedynym wspólnym dla ówczesnych specjalistów ds. niemieckich szyfrów z Polski, Francji i Wielkiej Brytanii), była jedną z najbardziej strzeżonych tajemnic Aliantów i wpłynęła na wynik II Wojny Światowej.

Niestety, wszystkie egzemplarze raportu z Pyr zaginęły. W dostępnych na Zachodzie źródłach nie ujawniono dotychczas żadnych dokumentów jednoznacznie potwierdzających osiągnięcia Polaków.

W efekcie, wkład polskich kryptologów w łamanie szyfru Enigmy wywołuje od dziesiątek lat kontrowersje, a w każdym z krajów zaangażowanych w działania, które znacznie przyczyniły się do zwycięstwa Aliantów w wojnie z Niemcami, funkcjonuje osobna narracja, w dużej mierze ukształtowana przez dezinformację mającą za zadanie ochronę tajemnicy, która po 1945 roku płynnie przekształciła się w tajemnicę Zimnej Wojny. Ponieważ maszyny oparte na tej samej zasadzie działania, co Enigma, nadal były w użyciu, m.in. w ZSRR.

Odnalezienie zaginionego raportu

W grudniu 2015 roku Archiwum Ministerstwa Obrony Francji odtajniło część akt stanowiących prywatne archiwum wojennego zwierzchnika polskich kryptologów, gen. **Gustave'a Bertranda**. Akta te zawierają dokumentację początków współpracy pomiędzy Francją, Wielką Brytanią i Polską (określanych **kryptonimami X, Y, Z**) oraz prac polskich kryptologów we Francji w latach 1940–1942.

Uwagę polskiego badacza, dr. **Marka Grajka**, przykuł lakoniczny opis katalogowy jednego z dokumentów. „**Notatka techniczna w języku niemieckim**” okazała się skróconą kopią zaginionego raportu z Pyr, spisana ponownie przez jego twórców (Rejewskiego, Zygalskiego i Różyckiego) we Francji, niespełna rok po wybuchu wojny.

Odkrycie zostało potwierdzone przez autorytety francuskie i brytyjskie, w tym sir **Dermota Turinga**, bratanka matematycznego geniusza, prekursora informatyki i sztucznej inteligencji, **Alana Turinga**, oraz **Phillipe'a Guillot** – francuskiego kryptologa, autora książek i wykładowcę kryptologii na paryskim uniwersytecie.

Pomimo tego, że od odkrycia minęły trzy lata, wiedza zmieniająca część historii II Wojny Światowej i polskiego wkładu w pokonanie III Rzeszy wciąż nie przebiła się do opinii publicznej w żadnym z krajów.

X, Y, Z – wznawiamy współpracę

Siedemdziesiąt cztery lata po zakończeniu wojny ponownie spotykają się wybitne autorytety w dziedzinie kryptologii z Polski, Francji i Wielkiej Brytanii i wspólnie oceniają najnowsze odkrycia, które mogą zapoczątkować **zmianę postrzegania historii Enigmy funkcjonującej w międzynarodowej świadomości społecznej i popkulturze**.

Za sprawą dr. **Marka Grajka**, sir **Dermota Turinga** oraz prof. **Phillipe'a Guillot**, po raz pierwszy od kilkudziesięciu lat historia Enigmy jest opowiadana ze wspólnej, polsko-francusko-brytyjskiej perspektywy, oddającej w zrozumiały sposób aspekty tej niezwyklej współpracy oraz **należną cześć wszystkim zaangażowanym stronom**.

Informacje dodatkowe

Wywiady i zdjęcia do filmu przeprowadzono w miejscach związanych z dawną i współczesną historią Enigmy, m.in. w słynnym ośrodku brytyjskich kryptologów Bletchley Park, Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu, gdzie kształcili się nasi kryptolodzy,

a przede wszystkim w archiwum francuskiego ministerstwa obrony na Zamku Vincennes w Paryżu, gdzie odnaleziono skróconą wersję raportu z Pyr.

Krótkometrażowy film dokumentalny w trzech wersjach językowych, o długości 24 minut, przekazuje najnowszą wiedzę historyczną w formie obiektywnej, trójstronnej narracji uwzględniającej wkład polskich, francuskich i brytyjskich kryptologów w pokonanie niemieckiej III Rzeszy.

Długość dokumentu dostosowana została do jego podstawowej funkcji, czyli upowszechniania w wygodnej, skondensowanej formie najnowszej wiedzy, np. podczas zajęć w szkołach.

Materiał ten będzie udostępniony do rozpowszechniania, przedstawiania i wykonywania w oryginalnej postaci (CC-BY-ND) stacjom TV, szkołom, organizacjom rządowym i pozarządowym, użytkownikom Internetu oraz mediom w kraju i zagranicą.

„Enigma. Mamy nowiny” to efekt pracy duetu reżysersko-produkcyjnego Norbert Rudaś i Andrzej Jachim. Producentem filmu jest Fundacja Arma Civitatis, a producentem wykonawczym Dom Producyjny Vena Art.

Materiał dofinansowano ze środków Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach Programu „Patriotyzm Jutra”, a także ze środków E.Leclerc Polska i Fundacji PZU.

scenariusz i reżyseria: Norbert Rudaś

producent wykonawczy: Andrzej Jachim

produkcja: Arma Civitatis

produkcja wykonawcza: Vena Art

zdjęcia: Grzegorz Filipiak

montaż i koloryzacja: Paweł Wierzchowski

dźwięk: Paweł Mitrus

asystenci: Magdalena Mitura, Tomasz Pcian, Bartłomiej Kurys

asystentka produkcji: Dorota Grygiel-Zwojszczyk

udźwiękowanie: Michał Zaniewski

animacje i oprawa graficzna: Mariusz Jurkowski, Bartłomiej Maron, Łukasz Krawczyk

konsultacja merytoryczna: dr Marek Grajek

muzyka: „Usual Suspect” wg ARTiria Productions, PremiumBeat by Shutterstock

wystąpili: dr Marek Grajek, prof. Phillippe Guillot, sir Dermot Turing, Helen Jarvis

partnerzy projektu:

- Service Historique de la Défense
- Bletchley Park Trust
- The National Museum of Computing
- Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu
- Dom Produkcyjny Vena Art

partner medialny projektu:

- TVP Historia

współpraca produkcyjna:

- Katie Read, READ MEDIA
- Véronique de Touchet, Service Historique de la Défense
- Rebecca Foy, Rosie Burke, Bletchley Park Trust
- Anna Szpytko, Zbyszko Jacek, Uniwersytet Adam Mickiewicza w Poznaniu
- dr Stephen Fleming, The National Museum of Computing
- Marta Winiarek, Muzeum Historii Polski
- Edyta Tkaczyk, Aleksandra Fałdowska, E.Leclerc
- Magdalena Kropornicka, Fundacja PZU
- Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego
- Karolina Szlama, 24MEDIA
- Maciej Niećko
- Marcin Mściszewski
- Andrzej Oczkowski, Technika Estradowa
- tłumaczenia – język angielski: Michał Redźko, Translaton
- tłumaczenia – język francuski: LOQUAX.PL
- tłumaczenia materiałów dodatkowych: Jeannette Duterme, Yannick Clerc, Anna Szczytowska, Nicole Gropierre-Słomińska, Dorota Grygiel-Zwojszczyk, Ilona Pieścikowska